

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
BAŞKANI
İ. KAYA ERDEM'İN
KONUŞMA VE DEMEÇLERİ

1-261

T.B.M.M

DDC:
YER: 91-261
YIL:
CLT:
KSM:
KOP:
DEM: 91-530

KÜTÜPHANESİ

S U N U Ş

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Sayın İ. Kaya Erdem'in, Meclis Başkanlığına seçildikleri 21 Kasım 1989 tarihinden itibaren, 31 Aralık 1990 tarihine kadar, cumhuriyet ve demokrasi, laiklik, insan hakları, TBMM'nin etkinliği ve saygınlığı gibi konularda yaptıkları konuşmalar ve verdikleri demeçler bir araya getirilmiştir. Bu konuşma ve demeçler tarih sırasına göre sunulmaktadır.

Engin KARAPINAR
TBMM Basın ve Halkla
İlişkiler Daire Başkanı

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

21 Kasım 1989	Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına seçilmesi dolayısıyla yaptıkları konuşma.....	3
31 Aralık 1989	Yeni yıl dolayısıyla yayınladıkları mesaj.....	4
8 Mart 1990	Gazeteci Çetin Emeç'in öldürülmesi dolayısıyla basın mensuplarına hitaben yaptıkları konuşma.....	6
23 Nisan 1990	23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı dolayısıyla TBMM Genel Kurulu'nda yaptıkları konuşma.....	8
14 Haziran 1990	TBMM'nin 18'inci Dönem Üçüncü Yasama Yılı çalışmalarının sona ermesi dolayısıyla yaptıkları basın toplantısından.....	13
24 Temmuz 1990	Gazeteciler Cemiyeti'nce düzenlenen "Basın Özgürlüğü Ödülleri" töreninde yaptıkları konuşma.....	18
1 Ağustos 1990	Gazeteciler Cemiyeti'nin yayın organı "Bizim Gazete" için Sezai Bayar'ın sorularına verdikleri cevaplar.....	19
9 Eylül 1990	İzmir'de düzenlenen "Millî Egemenlik" konulu panelde yaptıkları konuşma.....	22
1 Ekim 1990	Ege Üniversitesi'nin 1990-1991 öğretim yılına başlaması dolayısıyla yaptıkları konuşma.....	27
10 Aralık 1990	İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin kabul ve ilan edilişinin 42. yıldönümü dolayısıyla yayınladıkları mesaj.....	31
31 Aralık 1990	Yeni yıl dolayısıyla yayınladıkları mesaj.....	34

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA SEÇİLMESİ DOLAYISIYLA YAPTIKLARI KONUŞMA

21 KASIM 1989

Sayın Başkan, Değerli Milletvekilleri Arkadaşlarım;

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçimi sonuçlanmış bulunmaktadır. Yüce Meclise, onun değerli üyeleri siz sayın milletvekillerine şahsıma gösterilen güven için, ayrı ayrı teşekkür eder ve saygılarımı sunarım.

Sayın Milletvekilleri,

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı olarak, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, tarafsız, hukuka saygılı, İçtüzüğün özüne ve kurallarına bağlı olarak, Parlamentonun çalışmalarının etkin ve verimli olması yolunda gayretlerimi hiçbir etki altında kalmadan sürdüreceğim.

Seçildiğim bu görevin, şerefli ve şerefli olduğu kadar güç bir görev olduğunun bilinci içindeyim. Üstlendiğim bu görevi yerine getirirken, sayın parti başkanlarının, parti grup yöneticilerinin ve ayrı ayrı tüm milletvekillerinin yardım, destek ve uyarılarına ihtiyaç duyduğumu ifade etmek isterim.

Değerli Milletvekilleri,

Demokratik hayatımızın en önemli kuruluşu olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin, yurt içinde ve yurt dışında, itibarını, her türlü düşünce ve kaygının üstünde tutarak, onu korumak başlıca görevim olacaktır.

Bu yüce kararınızın, milletimiz ve ülkemiz için hayırlı olmasını diler, siz değerli milletvekillerine tekrar teşekkür eder, hepinizi saygıyla selamlarım.

YENİ YIL DOLAYISIYLA YAYINLADIKLARI MESAJ

31 ARALIK 1989

Değerli Vatandaşlarım,

1989 yılı gerek iç ve gerekse dış politikada karşı karşıya kaldığımız zorluklarla geçti. Uluslararası jeopolitik yeni oluşumlar, belirsizliği artırırken, coğrafi bölgemizde sağladığımız istikrarı korumamızın önemini bir kez daha gözlerönüne getirdi.

Elde edilen sonuçları yeni bir yıl arifesinde değerlendirirken, milletçe ortaya konulan açık ve net bir tavrı yurt içinde ve yurt dışında herkesin dikkatle değerlendirmesi gerektiğine inanıyorum. Biz, millet olarak yurttan ve dünyada barıştan, insan hak ve özgürlüklerinin korunmasından yanayız. Bu kararlılığımızı değiştirecek her türlü hasmane tavır ve eyleme karşı sağduyulu davrandığımız kesindir.

Millî iradenin temsilcisi olan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve bu Meclis'te seçilmiş parlamenterlerimizin, geçmiş tecrübelerin ışığı altında memleketi her türlü krizden uzak tutarak, meseleleri, demokratik platformda çözeceği bilinmelidir. Bu hususta siyasî sorumluluklarının bilinciyle hareket eden partilerimizin yeni yılda da bu tavırlarını aynı kararlılıkla sürdürmelerini temenni ediyorum.

Millî iradenin temsil edildiği Türkiye Büyük Millet Meclisi, demokrasimizin güvencesidir. Onun saygınlığına gölge düşürecek her türlü davranıştan, herkesin kaçınması şarttır. İç barışın devamı ve demokrasinin korunması Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yurt içinde olduğu kadar yurt dışında da siyasî itibarının muhafaza edilmesiyle mümkündür. Bu nedenle, kişi ve kurumlar tavır ve beyanlarında Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı dışında hiçbir çözüme itibar etmeyeceklerini her fırsatta vurgulamalıdır. Türk Milleti her

türlü tahrike karşı sağduyulu davranarak, çağdaş bir toplum olarak yaşamamızın güvencesi olan, Cumhuriyetimizin temel ilkesi laik devlet anlayışına ve bu anlayışla şekillenen demokrasiye sahip çıkmalıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yürütme ve yargı organlarından bağımsızlığının korunması hepimizin arzuladığı bir husustur. Yeni yılda da bu yoldaki kararlılığımızı sürdüreceğiz. Bu amaçla, ekonomik, malî ve sosyal hayatın sağlıklı bir şekilde devamı için alınacak tedbirlerin neler olduğu konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında yürütülecek çalışmaların TRT ve Basın yoluyla kamuoyuna açıkça duyurulması gerektiği kanaatindeyim. Karşı karşıya bulunduğumuz güçlüklerin aşılmasında vatandaşların bu yolla sağlanacak katılımları, meselelerin demokratik platformda çözüleceği konusunda kamuoyuna güven verecektir.

Vatandaşların günlük hayatlarında karşı karşıya kaldığı sorunlarla ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve onları temsil eden milletvekillerine şikâyet ve dileklerini iletmeleri ve bu amaçla oluşturulan ve oluşturulacak komisyonların vatandaşların bu dilek ve şikâyetlerine tatmin edici çözümler üretmesi, bu yılki hedeflerimiz içindedir. Bu kapsamda, vatandaşların hak ve özgürlüklerinin korunması için Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında İnsan Hakları Komisyonu kurulması yolunda başlatılan çalışmalar da son aşamasına gelmiştir.

Yeni yılda, parlamenter demokraside önemli mesafeler katedeceğimize inanıyorum.

Yeni yılın tüm milletimize ve insanlığa barış içinde sağlık, mutluluk ve refah getirmesini diler, hepinize sevgi ve saygılar sunarım.

GAZETECİ ÇETİN EMEÇ'İN ÖLDÜRÜLMESİ DOLAYISIYLA BASIN MENSUPLARINA HİTABEN YAPTIKLARI KONUŞMA

TBMM — 8 MART 1990

Değerli Basın Mensupları,

Ülkemizde terör yeniden canlandırılmak istenmektedir. İç'barışı bozmaya yönelik bu hareketlerin arkasındaki güçlerin amacının, millî birliğimizi bozmak, egemenlik haklarımıza saldırmak ve demokratik laik cumhuriyetimizi tahrif etmek olduğu kesindir.

Değerli Prof. Muammer Aksoy, ardından değerli gazeteci Çetin Emeç ile sürdürülmekte olan bu vahşet zincirini kuranların, güveni tahribe yönelik yeni senaryolar peşinde koşacakları anlaşılmaktadır. Ancak karşılarında laik cumhuriyetin ve demokrasimizin teminatı olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin sarsılmaz iradesini bulacaklarını bilmelidirler.

Demokrasimiz üzerinde oynanan oyunların başta Türkiye Büyük Millet Meclisi olmak üzere, tüm devlet güçleri, basınımız ve milletimizin ortak tavır ve kararlılığı ile kırılacağına ve karanlık güçlerin hedeflerine asla ulaşamayacaklarına, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında tüm siyasî partilerimizin buna imkân vermeyeceğine bütün vatandaşlarımızın inanmalarını ve güvenmelerini istiyorum.

Ülkemizde yaratılmak istenen terör, bölücülük ve anarşi ortamına karşı en etkili gücümüz, demokratik rejime duyduğumuz sarsılmaz inanç ve güvendir. Bütün siyasî partilerimiz, iktidar olsun muhalefet olsun, terör ile başka herhangi bir yolla Türkiye'de demokrasiye ara verilmesini kabul etmediklerini, etmeyeceklerini dün de Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsünden dile getirmişlerdir.

Herkesin şunu bilmesini tekrar istiyorum. Türkiye’de demok-rasi devam edecektir, bunu ilelebed yařatacađız.

Ben tekrar Türk basın camiasına en derin taziyetlerimi sunu-yorum. Başımız sağolsun...

**23 NİSAN ULUSAL EGEMENLİK VE ÇOCUK BAYRAMI
DOLAYISIYLA TBMM GENEL KURULU'NDA
YAPTIKLARI KONUŞMA**

23 NİSAN 1990

Sayın Milletvekilleri,

Bugün Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşunun 70. yıldönümünü ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramını büyük bir sevinç ve heyecanla kutluyoruz. Bu mutlu yıldönümü münasebetiyle aziz milletimizi ve onun temsilcisi siz değerli milletvekillerini ve sayın konuklarımızı derin saygılarla selamlıyorum.

Millî egemenlik anlayışının genç kuşaklarca iyi anlaşılması ve bu anlayışın yer aldığı kurtuluş savaşı öncesi ve sonrası varolan kurumlarda hâkim felsefelerin birbirinden ayırt edilmesi şarttır. Cumhuriyetimizin varlığına neden olan olaylar bir milletin kaderinde en der görülen acı ve güçlüklerle doludur.

İstila, kin, nefret ve baskılar, Türk milletinde kendi geleceğine bizzat kendisinin hâkim olma özlemini yarattı. Cumhuriyeti kuran ve milletin egemenliğini esas alan düşünce bu temelde milletin kul olmadığını onun istek ve arzularının milletin iradesinde esas olduğunu kabul ederek, hanedanın varlığını bütünüyle yok saydı. Millet egemenliği ilkesiyle, onun temsilcileri Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında cumhuriyeti kurarken, halifeliği kaldırarak, ona esas olan laiklik anlayışının temelini de attı.

Tarihten ders alınsaydı tarih tekerrür etmezdi. Halkın sevgi ve güveni olmadan bir memleket yönetilemedi ve yönetilemez. Kurtuluş savaşı öncesi olaylar hafızalarımızda taşımamız gereken acı ama öğretici bir örnektir.

Değerli Milletvekilleri,

Cumhuriyet, demokrasi ve laiklik birbirlerinden ayrılmayacak kavramlardır. Bütün siyasetçilerimiz ve kamu görevlilerimiz millî birliğimizi temsil eden bu kavramları birbirinden ayırmaksızın savunmalıdırlar. Bu hızlı değişen dünyamızda, bize yönelik tehditlerden bizleri koruyacak olan felsefenin laik cumhuriyet ve bu anlayışla şekillenmiş demokrasimiz olduğu unutulmamalıdır. Bu felsefeyle, bizler, insanın değerini, düşünce ve vicdan özgürlüğünü koruyabiliriz. Bizler bu düşünceyle, Türküm diyebilme mutluluğunu vatandaşlarımıza benimsetebiliriz.

Dün olduğu gibi bugün de bize düşen büyük görev vatanın bütünlüğünün devamı ve Atatürk'ün bize emanet ettiği cumhuriyetin temel ilkelerinin korunmasıdır. Atatürk idealleriyle yetişenlerin izlemesi gereken bu ilkeler aslında özgürlük içinde, çağdaş bir toplum olarak yaşamak isteyen Türk milletinin kutsal davasıdır.

Değerli Milletvekilleri,

Türkiye Büyük Millet Meclisi millî egemenliğin temsil edildiği yegâne kurum ve ebediyen millî sınırlarımız içinde bu egemenliğin temsil edildiği yegâne müessese olarak kalacaktır. Meclisin itibarı ve saygınlığı, hiçbir gerekçe ve bahanenin arkasına sığınmaksızın mutlak korunmalı, milletin her meselesinin bu yüce çatı altında çözülmesi gerektiği asla unutulmamalıdır.

Kurtuluş Savaşı'nın en güç şartlarında dahi, Türkiye Büyük Millet Meclisi devre dışı bırakılmamış ve yüce Meclis'in çatısı altında her konu tartışılmış, çözümler önerilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden alınan güçle savaşın kazanıldığı hiçbir zaman hafızalarımızdan silinmemelidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi bugün 70 yıla ulaşan şerefli geçmişinde Yeni Türkiye Cumhuriyetinin temel siyasal organını oluş-

turmuştur. 1946 yılında çok partili demokratik hayata geçilmesinden sonra da Türkiye Büyük Millet Meclisi, demokratik gelişmelerimizde büyük ve yapıcı bir rol oynamıştır. Atatürk'ün, Türkiye Cumhuriyetinin devlet yapısı içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin temel konumuna ilişkin olarak söylediği ve bugün de geçerliliğini aynen koruyan şu sözleri çok dikkate değer:

“Memleketin mukadderatında yegâne selahiyet ve kudret sahibi olan Büyük Millet Meclisi, bu memleketin düzeni için, iç ve dış emniyet ve masuniyeti için en büyük teminattır. Büyük millî dertler şimdiye kadar ancak Büyük Millet Meclisinde şifa buldu. Gelecekte de yalnız orada kesin tedbirlerini bulabilecektir. Türk milletinin sevgi ve bağlılığı daima Büyük Millet Meclisine yöneldi ve daima oraya yönelecektir.”

Günümüzde millî egemenlik ilkesinin siyasal demokrasi ile eş anlamlı olduğunda kuşku yoktur. Türk milletinin demokrasi ve millî egemenlik ilkelerine içten bağlılığı, Türkiye’de yarım yüzyıla yaklaşan bir süredir hürriyetçi, çoğulcu demokratik rejimin yaşatılabilmesini mümkün kılmıştır. Bugün Türkiye, gerek içinde bulunduğu bölgede, gerek dünyada, anayasal güvenceler altındaki temel hak ve hürriyetleri, aktif siyasal partileri, hür basını, bağımsız yargı organları ve demokratik seçimlerle oluşan güçlü parlamentosu ile, çok az sayıdaki demokrasilerden biridir. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin ve tüm demokratik siyasal kurumlarımızın, gelecekte de Türk demokrasisinin daha da geliştirilip kökleştirilmesinde üstün bir sorumluluk duygusu ve görev bilinci içinde hareket edeceklerinden kimse- nin kuşku duymaması gerekir.

Demokrasinin en önemli boyutlarından birini insan haklarına saygı oluşturur. Günümüzde insan hakları sadece millî hukukları ilgilendiren bir konu olmaktan çıkmış, milletlerarası hukukun başlıca ilgi alanlarından biri haline girmiştir. Birleşmiş Milletler ve

Avrupa Konseyi bünyesinde imzalanan çeşitli milletlerarası andlaşmalar, insan haklarının milletlerarası düzeyde korunması alanında atılmış önemli adımlardır. Türkiye, bu andlaşmalara taraf olmakla, insan haklarına saygıyı sadece kendi iç hukukunun bir ana ilkesi olarak değil, aynı zamanda milletlerarası bir vecibe olarak da içtenlikle benimsemiştir.

Bu alanda gerçekleştirmek üzere olduğumuz önemli bir yenilik, Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesi içinde bir “İnsan Hakları Komisyonu” kurulması girişimidir. Halen Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin gündeminde bulunan bu kanunun kabulüyle, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin insan haklarının korunması alanındaki rolünün bir kat daha güçleneceği ve etkinleşeceği kuşkusuzdur.

Sayın Milletvekilleri ve Değerli Konuklar,

Bugün, sevgili çocuklarımız ve bizler dünyada Çocuk Bayramı’na sahip yegane millet olmanın haklı gurur ve mutluluğunu yaşamaktayız.

Pek çok ülke çocuklarıyla birlikte kutladığımız 23 Nisan bayramları, dünya barışına hizmet bakımından, milletçe ortaya koyduğumuz yaklaşımın sembolüdür.

Kuruluşunun 70 inci yıldönümünü bugün milletin temsilcileri olan siz sayın üyeler ve değerli misafirlerimizle kutlamakta olduğumuz şu anda, başta devletimizin banisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin ilk Başkanı Büyük Atatürk olmak üzere Kurtuluş Savaşı’na katılan ve bizlere bu mutlu günleri armağan eden Kurtuluş Savaşı kahramanlarımızın ve birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin aziz hatıralarını sevgi, saygı ve minnetle anıyorum.

Türk milletinin ve onun tek ve gerçek temsilcisi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bu büyük esere daima sahip çıkacağı ve ebediyen yaşatacağı inancı içinde, siz sayın milletvekillerimizi ve Ulusal Egemenlik Bayramımızı bizimle beraber kutlayarak, bize onur vermiş olan parlamenter konuklarımızı tekrar derin saygılarımla selamlıyorum.

TBMM'NİN 18'İNCİ DÖNEM ÜÇÜNCÜ YASAMA YILI ÇALIŞMALARININ SONA ERMESİ DOLAYISIYLA YAPTIKLARI BASIN TOPLANTISINDAN

14 HAZİRAN 1990

Değerli Basın Mensupları,

Sizlere bir yıllık çalışmalarımız hakkında bilgi vermeğe çalıştım. Sözlerime son verirken parlamentonun etkinliği ve demokrasi konusunda görüşlerimi belirtmeyi faydalı görmekteyim.

Demokraside yasama organının, millî iradeyi doğrudan doğruya temsil eden temel devlet organı olduğunda kuşku yoktur. Gerek geçmişte gerek günümüzde yasama organı, demokrasinin vazgeçilmez temel müessesesi olma niteliğini korumaktadır. Bir anlamda, parlamentonun güçlenmesi, kökleşmesi ve kurumlaşması, demokrasinin yerleşip, pekişmesinin vazgeçilmez şartıdır.

Çoğulcu parlamenter demokrasinin ülkemizde yerleşmesi ve gelişmesinin herşeyden önce, vatandaşın parlamenter sisteme güveninin zayıflamamasına ve meclislerin yürütme organını denetleme görevini tam olarak yapmasına bağlı olduğu bilincine milletçe sahip olmamızla, mümkün olabileceği hiçbir zaman unutulmamalıdır.

Demokrasi bir kişinin veya bir zümrenin hakimiyeti için varolan ya da böyle bir hakimiyeti haklı kılacak siyasî dayanakların oluşturulması için korunan bir sistem değildir. Demokrasi, vatandaşlık hak ve hukukunun herşeyin üstünde tutulduğu, toplumun arzu ve isteklerinin dinlendiği ve bu istek ve arzular doğrultusunda adil çözümlerin sadece bir kuşak için değil, gelecek kuşakların doğabilecek özlem ve arzularını gözeterek üretildiği siyasî bir ahlak ve sorumluluk müessesesidir.

Devletimizin kurucusu Kemal Atatürk'ün bize hedef olarak gösterdiği çağdaş, demokratik, laik cumhuriyetin her türlü tehdit ve tehlikeden korunmasında en büyük rol, kuşkusuz, gene onun kurduğu ve eserlerinin en büyüğü olarak nitelendirdiği Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne düşmektedir. Ancak bu amacın gerçekleştirilmesinde bütün diğer devlet organlarının, kamu kuruluşlarının, gönüllü kuruluşların ve vatandaşların hep birlikte ve uyumlu olarak çaba göstermeleri gerekir. Demokrasi sadece bir kurumlar düzeni değil, aynı zamanda ve belki daha önce, bir hayat tarzı ve bir değerler sistemidir. Dolayısıyla, demokratik değerlerin toplumun bütün kesimlerinden benimsetip, yerleştirilmesi yönünde sürekli ve sistemli çabalara ihtiyaç vardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, daha pek çok alanda olduğu gibi, bu konuda da öncü rolü oynamalıdır.

Biz, Türkiye'nin demokratikleşme sürecini gören ve yaşayan kuşaklar olarak, gerek ülkemizde ve gerekse dünyadaki demokratik ülkelerde, bu sistemin nasıl kolaylıkla, tehlikeye girebildiğini gördük. Krizler atlatıldıktan sonra yeniden demokrasiye dönülse bile, bir çok acı ve yargısız kurbanlar bırakılıyor. Bu yüzden, demokrasi cesaretle savunulması gereken bir müessesedir. Bu sorumluluğun milletvekillerimize her şeye rağmen iktidar anlayışının ötesinde, gücü paylaşmak, birlikte var olmak, ayrımcılıktan uzaklaşmak gibi taşınması zor ama tutarlı mecburiyetler yüklediği malumdur.

Milletvekilleri, ettikleri yeminin dışında bir gidişi sezinlediklerinde, gerekçesi ne olursa olsun, bu eğilimi anında mahkûm etmek görev ve sorumluluğunu taşımaktadır. Parlamenterler, her şartta demokrasiyi korumak için gerekli ve doğru kararları cesaretle almak zorundadırlar. Bence, bütün parlamenterler bu hususta kendilerine düşen görev ve sorumluluğu yerine getirip getirmediklerini sorgulamalıdırlar. Çünkü, demokrasinin ve onun temsilcisi olan mevcudiyetleri, uhdelerindeki bu sorumluluğu yerine getirip getirmemekle

ilişkilidir. Lidere ve onun istek ve arzularına bağılıktan çok, demokrasiye ve onun bekasına bağılılık, parlamenter demokrasinin devamı için vazgeçilmez bir şarttır.

Teknolojinin bize sağladığı yeni imkânları, demokrasiyi geliştirmek ve onu özendirmek için kullanmalıyız. Özellikle, basın yayın organları ve televizyonun, parlamenter demokrasi anlayışı doğrultusunda üstlenmesi gerekecek çok önemli roller olduğu görüşüneyim.

Televizyonun elindeki güç, şüphesiz azımsanamaz. Çünkü, bütün dünyada olduğu gibi bilhassa ülkemizde de televizyon büyük bir kitlenin tek haber kaynağıdır. Bu dönem, televizyonun genel kurul çalışmalarına bir ölçüde eğilmesini sağladık. Ancak bu yeterli değildir. Amacımız komisyon çalışmalarının ve parlamenter-seçmen ilişkilerinin de ele alınmasını sağlamaktır.

Meclis’de çalışmalarını sürdüren komisyonların ele aldığı konular, komisyonlarda yapılagelen tartışmalar ve komisyon üyeleriyle bu hususta otoritelerin görüşlerine de yer vererek kamuoyunun kendisini her yönüyle ilgilendirecek yasaların yasama süreci içinde tanıtılması, tartışmaların kamuoyunun katılımına açık tutulması demokratik bir tavır olarak ele alınmalıdır.

Seçim Kanununun Meclis’de ve kamuoyunda tartışılması sırasında, adil ve toplumun her kesimini temsil etmeğe yönelik düzenlemeler, demokrasi anlayışının samimî içeriğiyle değerlendirilmelidir. Bilim adamlarının ve siyasetçilerimizin katılımıyla konu üzerinde kamuoyunun tartışmaya katılması sağlanmalıdır.

Seçim zamanları dışında, vatandaşların kamu kararlarına katılma yolunda başka haklarının olmadığı bir gerçektir. Bu hususun seçim sistemiyle ilgili tartışmalar sırasında dile getirilerek, vatandaşın siyasi hayata katılımının sağlanması yolunda teşvik edici önlemler

alınması bu parlamentonun sorumluluğudur. Onun katılımı sağlanmadan demokrasi olmaz. Vatandaşın siyasi hayata katılımını sadece seçimden seçime istemek, isteksizliği halinde kanunî ceza ve tehditle onu zorlamak, bu gücün varlığını yok etmek demektir. Çoğulcu, demokratik bir toplumda vatandaşın siyasî ağırlığının her zaman hissedilmesi gerekir.

Demokrasinin temel prensipleri serbest seçimler ve bu seçimlerde çoğunluğu sağlayanların yönetime gelmesidir. Ancak çoğunluğun azınlıkta kalanların fikirlerine saygı ve onların görüşlerini dikkate alma faziletini göstermesi, Anayasa ve onun müesseselerine, idare edilenlerin olduğu kadar yönetimde bulunanların da saygılı olması, vatandaşlık haklarının her yönüyle garanti altına alınması gerekmektedir. Bu bakımdan vatandaşlık haklarını ilgilendiren hükümet tasarruflarının Meclis tarafından denetlenmesi demokratik bir sistemin ve onun temsilcilerinin tavizsiz sahip çıkması gereken bir husustur.

Millî eğitimimizin her kademesinde demokrasi eğitiminin verilmesi suretiyle çocuklarımızın, gençlerimizin farklı görüşlere sahip olsalar bile birarada yaşamalarının, birbirlerinin tavır, inanç ve düşüncelerine saygılı olmakla mümkün olacağı öğretilmelidir. Onlara, demokratik hakların, bir başkasının hakkının gaspedilmesi için bir fırsat, bir zemin oluşturmak üzere var kılınmadığı anlatılmalıdır.

Özgür basın, bilgili ve yetenekli kamu hizmetlilerinin varlığı ve bu hizmetlerin etkin üretilmesi ve adil dağılımı demokrasi için zorunludur. Adil ve tam bağımsız bir yargı sistemi ve yargıç güvencesi yine demokratik işleyişin ihmal edilmeyecek öğeleri içindedir.

Tekrar belirtmek isterim ki, kamuoyunun oluşması bizatihi düşünce özgürlüğüne, konuşma özgürlüğüne ve basın özgürlüğüne bağ-

lıdır. Ancak, toplumumuzda sağlıklı olduğu kesin, Atatürk ilke ve inkılapları, cumhuriyet ilkeleri ve demokrasimizle bağdaşmayan kıpırdanmalar, hassas olduğumuz konularda ortaya atılan talepler, demokratik toplumlarda olması gereken sağlık belirtileri olarak nitelendirilmemelidir.

Demokrasinin sürekliliği, herşeyden önce cumhuriyetin ve onun kurumlarının topluma maledilmesiyle mümkündür. Bu yüzden ülkelerin birbirinden farklı sosyal, kültürel ve ekonomik yapıları dikkate alınarak, onların bu süreç içinde sağlıklı yol alabilmelerine bütün demokratik ülkelerin anlayış göstermesi gerekmektedir. Demokrasinin sosyal ve ekonomik bir süreç olduğu unutulmamalıdır. Hiçbir ülke bu süreci yaşamadan yeterli olgunluğa gelmemiştir.

Önümüzdeki yasama yılında bu anlayışla yeni mesafeler katedeceğimiz kanaatindeyim. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ve bütün milletvekili arkadaşlarımın bu anlayışta birleşerek hareket edeceğini ve böylece vatandaş nezdinde hakettiği güveni sürdüreceğine inanıyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bu yasama yılındaki çalışmalarında, büyük destek ve yardımlarını gördüğüm Başkanlık Divanı üyelerine, Grup Başkanları ve Grup Başkan Yardımcıları, Komisyon Başkanları ile ayrı ayrı tüm Milletvekili arkadaşlarıma, idarî teşkilatta yer alan bütün çalışma arkadaşlarıma teşekkürlerimi belirtmeyi zevkli bir görev sayıyorum.

Bu vesileyle, bütün vatandaşlarımı ve siz değerli basın mensuplarını sevgi ve saygıyla selamlarım.

**GAZETECİLER CEMİYETİ'NCE DÜZENLENEN
“BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ” TÖRENİNDE
YAPTIKLARI KONUŞMA**

İSTANBUL — 24 TEMMUZ 1990

Değerli Konuklar, Değerli Basın Mensupları,

Bana bu anlamda bir ödöl verildiği için mutluyum. Mutluyum, çünkü bu ödüle ben, millî egemenlik anlayışını temsil eden bir düşünceye, bu anlayışın her zaman savunucusu olan, demokratik kuruluşların temsilcileri tarafından layık görüldüm. Bu özellik, ödülün önemini daha da artırıyor.

Siyasî partiler gibi özgür basın da çoğulcu demokrasinin vazgeçilmez bir kurumudur. Demokratik hayatta vatandaşın katılımının sağlanması ve vatandaşın gücünün toplumda her zaman hissedilmesi gerekir. Bu nedenle, özgür basın ve siyasî partiler, halkın arzu ve isteklerini yansıtmak, dile getirmek dışında kamuoyunun şekillenmesi ve zenginleşmesi bakımından da gereklidir.

Basının kamuoyu adına bir denetim görevi de vardır. Bu işlevi ancak, her türlü güç odaklarından arıtılmış basın yerine getirebilir.

Unutmamamız gereken bir husus şudur; Basının tarafsız olması için özgürlük bir ön şarttır.

Ben basın ve demokratik kuruluşların, demokratik, lâik cumhuriyet ilkelerine aykırı bir gidişi sezinlediklerinde, gerekçesi ne olursa olsun, tüm güçleriyle, zayıflıklardan yararlanarak gelişen bu eğilimi, anında mahkûm etmek görev ve sorumluluğunu taşımaları gerektiğine inanıyorum.

İşte bu duygularla bana verilen bu ödülü şeref duyarak kabul ediyor ve sizlere saygılarımı sunuyorum.

Teşekkür ederim.

GAZETECİLER CEMİYETİ'NİN YAYIN ORGANI
“BİZİM GAZETE” İÇİN SEZAI BAYAR’IN SORULARINA
VERDİKLERİ CEVAPLAR

AĞUSTOS 1990 SAYI: 2

Soru: Demokrasilerde basın ve basın özgürlüğünün yeri ve etkisi nedir?

Cevap: Temel hak ve özgürlüklerin korunması parlamenter çoğulcu demokrasilerde bir ön şarttır. Demokratik düzenin hayatiyeti için temel unsur; kamuoyu, Meclis tarafından tam denetlenebilen bir iktidar ve özgür basındır.

Çağdaş anlamda demokratik hayatın varlığı bilginin kamuoyunda eksiksiz bir şekilde serbestçe dolaşmasının sağlanmasına bağlıdır. İnsanlar arasında serbestçe dolaşan bu bilgi, kamuoyunda sağlıklı bir diyalogun meydana gelmesine ve bu yolla etkin bir siyasî uzlaşmanın sağlanmasına yol açar. Basın özgürlüğü, bu anlamda demokratik işleyişin ihmal edilmeyecek öğeleri içindedir. Kamuya ait hizmetlerin doğru üretilerek, adil dağılımı için idarenin tarafsız ve faziletli davranması gerekir. Basın özgürlüğü, bu davranışın bir güvencesidir.

Demokrasi düşüncesinin temel unsuru, kamuoyu kararı ve eğilimlerinin kamu yönetimine yansımalarının sağlanmasıdır. Ancak, kamuoyunda düşüncelerin şekillenmesi, olgunlaşması; düşünce özgürlüğünün, konuşma özgürlüğünün ve basın özgürlüğünün varlığına ve korunmasına bağlıdır. Bu özgürlükler kamuoyunun karar verme ve kararları denetleme fonksiyonunun yerine getirilmesini sağlar. Hatta kişi ve kurumların bu doğrultuda ortaya çıkan sorumluluklarını yerine getirmesini temin eden bu özgürlük anlayışıdır.

Basının kamuoyu adına bir denetim işlevi vardır. Bu işlevin yerine getirilmesi de basının özgür olması yani her türlü güç odağının etkisinden arıtılmış olmasıyla mümkündür. Unutmamamız gereken bir husus şudur; özgürlük tarafsızlık için bir ön şarttır.

Dünyada demokratikleşme hareketlerinin bu kadar hız ve anlam kazandığı çağımızda, bizlerin hâlâ yazılı ve sözlü basının özgürlüğünü tartışmamız üzerinde durulması gereken en önemli bir husustur.

Soru: Basına yöneltilen basın özgürlüğünün suiistimali suçlamalarını siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Kanaatimce, suiistimal, özgürlüğün olmadığı ortamda vardır. Bence basın özgürlüğü suiistimale yol açmaz, aksine suiistimali önler. Çünkü, suiistimal taraflılıktan ve taraflılığın getirdiği siyasî şartlanmadan meydana gelir. Daha önce ben basın özgürlüğünün tarafsızlık için bir ön şart olduğunu söyledim. O halde özgürlük, suiistimali de önleyecektir.

Soru: Basın iktidar ilişkisinde iktidara düşen görev nedir?

Cevap: Devlet yönetimine hâkim olan iktidar, mevcut olan gücünü, herşeyden önce paylaşarak kullanmaya razı olmalıdır. Varolan gücü kendi iradesinin bir tecellisi olarak görmekten çok, bu gücü, kendi kontrolunu sağlayacak kurum, kuruluş ve mekanizmaların varedilmesi ve işletilmesi için bir fırsat olarak görmesi demokratik felsefe için geçerlidir. Aksi takdirde idarî güç mutlak güce, mutlak güç despotizme, despotizm totaliterizme dönüşür.

Demokrasinin temel taşı güvendir. Bu güvenin vatandaş nezdinde oluşması iktidarı ilgilendiren konuların, açık ve korkusuzca tartışılmasıyla mümkündür. Bu tartışmanın yapılabilmesi, kamu oyunun doğru ve tarafsız olarak bilgilendirilmesiyle mümkündür.

İşte burada iktidara düşen sorumluluk kamuoyuna bu bilgilerin akışını sağlamak, akışa hiçbir gerekçeyle engel olmamak, amaçlı olarak bu bilgileri saptırmamaktır.

Basının görev ve sorumluluğu, bilgileri kendi objektif süzgecinden geçirerek kamuoyuna aktarmak ve halkın arzu ve isteklerini yansıtmak, dile getirmek dolayısıyla kamu oyunun şekillenmesi ve bilinçlenmesine yardımcı olmak suretiyle vatandaş gücünün toplumda her zaman hissedilmesini sağlamaktır. Bunda başarılı olduğu ölçüde üstündeki sorumluluğu yerine getirmiş olur.

Soru: Basın özgürlüğünün kontrolsuz kullanılmasından doğduğu iddia edilen sakıncaları gidermek için baskı yasaları dışında ne gibi öneriler ve önlemlerle bu giderilebilir?

Cevap: Demokratik her kurum kendi profesyonel standartlarını evrensel bir ahlak anlayışına uygun olarak saptamalıdır. Ayrıca, kendi denetimini kendinin yapmasını sağlayacak otokontrol mekanizmalarının oluşturulmasını sağlamak, varolanları işler hale getirmek bütünüyle basına düşen bir sorumluluk olmalıdır. Basının yöneticileri ve çalışanları, kendi çıkarlarını toplum çıkarlarının gerisinde tutmayı alışkanlık haline getirdiklerinde, kendilerinin ne kadar özgür olduklarını farkedeceklerdir.

İZMİR'DE DÜZENLENEN “MİLLÎ EGEMENLİK” KONULU PANELDE YAPTIKLARI KONUŞMA

9 EYLÜL 1990

Aziz İzmirliiler, Değerli Konuklar,

9 Eylül 1922 gününün tarihimizde çok önemli ve değişmez bir yeri vardır. O gün, bir milleti yoketmek ve yurdunu paylaşmak isteyen; başlangıçta bu hedefe erişir gibi görünen müstevlilere son ve kesin darbe indirilmiştir. Geçmişi binlerce yılı kapsayan büyük Milletimizi yoketmenin imkânsızlığı o 9 Eylül günü kanıtlanmıştır.

9 Eylül 1922 günü dünya tarihi açısından da büyük bir önem taşır. Tarihte ilk kez, o zamanın “büyük devletler” denilen güçlerine karşı, yıkıntılar içinde dirilen bir milletin, direnip onları yurdundan kovabileceği gerçeği 9 Eylül 1922 günü kesinleşmiştir. Bu büyük mücadelede çarpışan ve kanlarını Milletimiz adına akıtan aziz şehitlerimizi bu vesile ile rahmet ve minnetle anıyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisi adına İzmir’i bize onlar tekrar kazandırdılar.

İzmir bugün büyük limanı, geniş iktisadî potansiyeli ile yurdumuzun en önemli ekonomik merkezlerinden biri olduğu gibi, gündün güne gelişen iki değerli üniversitesi ve çeşitli sanat kurumları ile de aynı zamanda çok ileri bir kültür ve turizm merkezidir. Dileğimiz, İzmir’in bütün alanlarda atılımlarını sürdürmesidir.

Değerli Konuklar,

Millî iradenin temsil edildiği yegâne yer Türkiye Büyük Millet Meclisi’dir. Bu Mecliste seçimle işbaşına gelen ve yasama faaliyetine katılan bütün milletvekillerinin bu Milletin varoluş güvencesi olan Cumhuriyete ve onu meydana getiren temel ilkelere sahip çıkarak faaliyetlerini sürdürmeleri, Anayasa uyarınca edilen yeminin bir gereğidir. Cumhuriyet Anayasalarının ilk üç maddesi devletin şeklini,

cumhuriyetin niteliklerini, devletin bütünlüğünü, resmî dilini, bayrağını ve başkentini değişmeyecek bir şekilde belirler. Bizler, bu maddelerin neden değişmez ve bağlayıcı olduğunu, Kurtuluş Savaşı ve o savaşı zorunlu kılan tarihsel olayların bilincine vararak vatandaşlarımızın anlamalarını sağlamalıyız.

İşte bu anlayışla bizler, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin millî egemenliğin temsil edildiği, lâik cumhuriyetin, demokrasinin ve hukukun üstünlüğünün güvence altına alındığı tek bir kurum olduğunu vatandaşa yaptıklarımız ve yapacaklarımızla kabul ettirebiliriz.

Yasama, Yürütme ve Yargı erklerinin birbirinden bağımsız olarak çalışması çağdaş anayasaların değişmez bir hükmüdür. Bu hüküm vatandaş hak ve hukukun adil bir şekilde korunmasının teminatıdır. Bu hüküm; herkesin din, dil, ırk, benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşitliğinin sağlanması, hiç bir kişiye, aileye, bir zümreye bağlı, dokunulmaz devredilmez ve vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlerinin bir güvencesidir. Bu hükme bütün vatandaşların sahip çıkmasının yetkililerce telkininin bir anayasa gereği olduğu unutulmamalıdır. Demokrasi hakların ve özgürlüklerin belirlendiği üstün bir idaredir. Bu yolla belirlenen haklara saygı, demokratik düzenin korunması için şarttır. Devletin ve onu meydana getiren kurumlarının taraflı davranışlarının, hakların adil dağılımına engel olacağı ve bunun vatandaş nezdinde yaratacağı kışkırtılığın parlamenter demokrasi için ciddi bir tehdit oluşturacağı artık bilinmelidir.

Demokrasi, halkın parlamentoya olan güveninin var olduğu yerde vardır. Demokrasi, kamu hayatını ilgilendiren meselelere parlamentonun bir çözüm üreteceği inancı vatandaşda yer ettiği zaman vardır. Devleti oluşturan kurum ve makamların sorumluluğu, bu inanç ve güveni vatandaş vicdanında oluşturmaktır.

Siyasî partiler çoğulcu demokrasinin vazgeçilmez kurumlarıdır. Siyasî partiler halkın arzu ve isteklerini yansıtmak dışında kamuoyunun düşüncesini çağdaş düşünce yolunda şekillenmesi ve buna bir içerik kazandırılması açısından gereklidir. Politik, ekonomik ve kültürel sorun ve hatta krizlerin var olduğu ortamlarda parlamentoya karşı, laik cumhuriyete ve onun vazgeçilmez ilkelerine karşı olan grupların yarattığı terör, kamu yaşamına vatandaşların aktif katılımını engellediği bilinmektedir. İşte bu gibi ortamlarda siyasî partilerin tavır eylem ve düşünceleriyle vatandaşların kamu ile ilgili olay ve kararlara katılımını özendirmek gayret ve amacı içinde olmaları şarttır. Ancak bu yolla demokratik bir sistemde vatandaşın şevki, Atatürk ilkelerini koruyucu gerçek bir güç olarak varlığını hissettirir.

Demokrasinin temel prensipleri serbest seçimler ve bu seçimlerde çoğunluğu sağlayanların yönetime gelmesidir. Ancak çoğunluğun azınlıkta kalanların fikirlerine saygı ve onların görüşlerini dikkate almak faziletini göstermesi, Anayasa ve onun müesseselerine, idare edilenlerin olduğu kadar yönetimde bulunanların da saygılı olması, vatandaşlık haklarının her yönüyle garanti altına alınması gerekmektedir. Bu bakımdan vatandaşlık haklarını ilgilendiren hükümet tasarruflarının Meclis tarafından denetlenmesi demokratik bir sistemin ve onun temsilcilerinin tavizsiz sahip çıkması gereken bir husustur.

Demokrasi eğitiminin millî eğitimimizin her kademesinde verilmesi, çocuklarımızın, gençlerimizin farklı düşüncelere rağmen bir arada yaşamalarının birbirlerinin tavır, inanç ve düşüncelerine saygılı olmakla mümkün olacağı öğretilmelidir. Onlara, demokratik hakların bir başkasının hakkının gasbedilmesi için bir fırsat, bir zemin oluşturmak üzere var kılınmadığı anlatılmalıdır. Bu tür küçük, bencil ve çıkarıcı düşünceleri asla desteklememeliyiz.

Sosyal ve ekonomik şartların iyileştirilemediği ortamda demokrasinin varlığı ve gelişmesi düşünülemez. Bu yüzden, ülkenin sosyal ve ekonomik hayatını iyileştirmek üzere özverili çabaları samimiyle ortaya koymak hükümetlerin bir görevi olmalıdır.

İktidarların görevi demokratik yönetimi ulusal sınırlar içinde ve uluslararası platformlarda güçlendirecek tedbirleri Millet Meclisi'nin gösterdiği yolda almak ve bu Yüce Meclis'in oluşturulmasını emrettiği kurumları bu amaçla oluşturmaktır.

Cumhuriyet sadece yetmiş yıl için değil, ilelebet yaşamak ve yaşatmak için kurulmuştur. Bu nedenle, bizler, Cumhuriyeti kuran Atatürk'ün bize emanet ettiği temel ve vazgeçilmez ilkeleri korumalıyız, korumakta kararlı olduğumuzu her fırsatta göstermeliyiz. Çünkü, cumhuriyeti ancak onun ilkelerine sahip çıkarak yaşatabiliriz. Cumhuriyet ve onun yaşaması için gerekli olan demokrasi ve oluşturulan demokratik kurumlar, insanlarımız arasında hoşgörüyü kuran ilişkileri artırıcı, sağlamlaştırıcı ve insanlığın ilerlemesi için atılması gerekli gerçekçi adımları teşvik edici olmalıdır. Bu felsefe, gerici değil ilerici olmak zorundadır. Sosyal ve iktisadî kalkınmayı engelleyici değil teşvik edici olmalıdır.

Unutmayalım ki, devlet bir bütündür. Bu bütünün temel amacı vatandaşların hak ve hukukunu korumak onların kamu hizmetlerine yönelik taleplerini en etkin bir şekilde karşılamaktır. Devleti meydana getiren kurumlar, kurumsal bağımsızlıklarını bu hedeflere ulaşmayı engelleyecek bir anlayış ve mantık içinde ele almamalıdır. Devlet yönetiminde alınan siyasî kararlar seçilmiş organlarca alınır ve hepimizin bildiği gibi bu seçilmiş organlar büyük Meclis'imize ve dolayısıyla halka karşı sorumludur.

Burada vurgulanması gereken en önemli husus, demokrasinin, iktidara yani devlet yönetimine hâkim güçlerce korunup geliştirilecek

bir amaç olduğudur. Hâkim olan güç herşeyden önce bu gücü paylaşarak kullanmayı istemelidir, varolan güç kendi iradesinin tecellisi olarak görmekten çok, bu iradeyi kendi kontrolünü yaratacak bunun, kuruluş ve mekanizmalarının varedilmesi ve işletilmesi için bir fırsat olarak görmesi bu felsefe için gereklidir.

Çoğulcu demokrasi, vatandaş hak ve hürriyetlerini güvence altına almak ve bunun için de gerekli kurumları kurmak zorundadır. Ancak bu takdirde ve bu kurumların sayesinde, demokrasi, temel hak ve hürriyetlerin güvence altına alındığı bir rejim haline gelebilir. Aksi takdirde, idarî güç mutlak güce, mutlak güç despotizme, despotizm totalizme dönüşür.

Basın, demokratik kuruluşların, devleti meydana getiren kurumların diğer bir ifade ile hepimizin, demokratik laik cumhuriyet ve Atatürk ilkelerine aykırı bir gidişi sezinlediğimizde gerekçesi ne olursa olsun, tüm gücümüzle, zayıflıklardan yararlanarak gelişen bu eğilimi, anında mahkûm etmek görev ve sorumluluğunu taşımamız gerektiğine inanıyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ve demokrasiyi halkımıza en iyi biçimde anlatıp tanıtmak için her yıl memleketimizin çeşitli yörelerine gidiyor, oralarda bilimsel toplantılar düzenliyoruz. İşte bugün de, İzmir'de karşınızdayız. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Başkanlığı İzmir'in kurtuluşu yıldönümünde düzenlediği bu panelin özel bir anlam taşıdığı bilincindedir. Zira kurtuluşumuzun simgeleştiği günde bu bilimsel toplantıyı yapmak bir anlam ve önem kazanmaktadır.

Bu duygu ve düşünceler içinde Millî Egemenlik panelini açıyorum. Bu güzel toplantının düzenlenmesine büyük katkıları olan Sayın İzmir Valisine, 9 Eylül Üniversitesinin temsilcisi Sayın Rektörüne ve bildirileri ile toplantının gerçekleşmesini sağlayan değerli bilim adamlarımıza teşekkür ederim.

EGE ÜNİVERSİTESİ'NİN 1990-1991 ÖĞRETİM YILINA BAŞLAMASI DOLAYISIYLA YAPTIKLARI KONUŞMA

İZMİR — 1 EKİM 1990

**Üniversitelerimizin Değerli Mensupları,
Sevgili Gençler,
Sayın Konuklar,**

Üniversitelerimiz, yeni bir öğretim yılına yeniden başlıyor. Her yeni başlangıç, yeni umut ve yeni heyecanı birlikte getiriyorsa başarı kaçınılmazdır. Ben Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı olarak, bu umut ve heyecanın bütün gençlerimizde var olmasını gönülden diliyorum.

Memleketimiz sorunları olan bir ülkedir. Bunu açık yüreklilikle kabul etmemizin, meseleleri çözmemizin ilk şartı olduğunu bilmenizi isterim. Buna bağlı olarak, eğitim kurumlarımız, hızla değişen dünyanın şartlarına uyum sağlayacak, bizlere bir bilgi toplumu olmak şerefini verecek derecede gelişmiş değildir. Ancak, bu sorunlar bizleri karamsarlığa sürükleyecek, umut ve heyecanlarımızı bir karayel gibi savurup gidecek, aşılmaz birer engel halinde, zihinlerimizde bir kısır döngüye dönüşmemelidir. Bunlar, mücadelemize şevk ve heyecan katacak, aşılması kolay engellerdir. Bu engeller bize bilim yolunda ilerleyen kişilikli birer yurttaş olma fırsatını vereceği gibi, geleceğin gençlerine bizleri hatırlatacak unutulmaz izler bırakacaktır.

Değerli Gençler,

Sizler, geleceğin öğretmenleri, yöneticileri, politikacıları ve iş adamları olacaksınız. Türk milletinin özlem ve arzularını yerine getirecek ortamı sizler belirleyeceksiniz. Unutmayalım ki, bağımsız bir

millîyet olmanın ve bugünkü noktaya gelmenin bedelini, bizden önceki kuşaklar fazlasıyla ödedi. Sizler, elinizde bulunan özgürlüğün kıymetini bilin. Demokrasiye ve onun vazgeçilmez simgesi olan temel hak ve özgürlüklere, demokratik laik cumhuriyete ve Atatürk ilke ve inkılaplarına sahip çıkın.

Değerli Gençler,

Bilim, sağduyu ve adalet arayışı kişiliğinizi oluştursun. Bu kişiliği her zaman her türlü etkilerden uzak tutun. Bilgi, gerici değil ilerici olmakla öğrenilir. Kafalarımızı şartlandırarak değil, özgür kılarak öğrenilir. Bilgi, tartışmayı engelleyerek değil, teşvik ederek öğrenilir. Böyle öğrenilen bilgi, kişiliğimizi güçlendirdiği gibi, çağdaşlaşmaya, üretici insan olmaya yol açar. İktisadî kalkınmayı sağlar. İşte demokrasi anlayışı ve bu anlayışın kurumsal yapılara yerleşmesi bilginin doğru öğrenilmesine, gelişmesine ve bir toplumu ileri götürecektir dinamik bir güç olarak yer almasına sadece sağlam bir zemin hazırlar.

Değerli Öğretim Üyeleri,

Demokrasi ailede ve eğitim kurumlarında öğrenilir. Çocuklarımızı kuru bir saygı anlayışı içinde sadece itaate yönelik eğitmeme liyiz. Onların kendi çevrelerini ve bu çevrenin içerdiği bilgi setini tartışmaksızın algılamalarına ve kabul etmelerine çalışmak, gençliğin yaratıcı dimağını başlangıçta ezmek demektir. Saygıyı bir sevgi demeti içinde yüreklere yerleştirmek, gençlerimizin kişilik haklarına ve bu kişiliklerini geliştirmek hakkına sahip çıkarak, onlara saygılı davranarak ve bu sabır ve olgunluğu göstererek sağlayabiliriz. Korku, kin, nefret ve öfke üzerine bir sevgi oturtulamaz ve en önemlisi bilim sevgisiz öğrenilemez.

Millî eğitimimizin her kademesinde demokrasi eğitiminin verilmesi suretiyle çocuklarımızın, gençlerimizin farklı görüşlere sa-

hip olsalar bile bir arada yaşamalarının, birbirlerinin tavır, inanç ve düşüncelerine saygılı olmakla mümkün olacağı öğretilmelidir. Ayrıca, çoğunluğun azınlıkta kalanların fikirlerine saygı ve onların görüşlerini dikkate alma faziletini, üniversite yaşamında da geliştirmek görev ve sorumluluğu taşıdığımıza inanıyorum. Kalkınmamızın, gelişmiş sanayi ülkelerine yetişmemizin, birinci faktörünün eğitilmiş insan gücüne sahip olmamızla mümkün olabileceği hiçbir zaman unutulmamalıdır. Bilim, öğrenim, bilgi, yetenek, beceri bugünün dünyasında en önemli bir unsur ve uluslararası sanayi ve ticaret için vazgeçilmez bir hammadde olarak kabul edilmektedir.

Bu hammaddeyi ortaya çıkaracak tek araç eğitimidir. Eğer Türk milleti olarak uluslararası piyasalarda bugün elde ettiğimiz yeri korumak ve yarın bu yeri daha da genişletmek istiyorsak, fertlerin ve hükümetlerin eğitimi, en önde gelen bir yatırım olarak görmeleri şarttır.

Değerli Öğretim Üyeleri, Öğrenciler ve Konuklar,

Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk'ün bize armağan ve emanet ettiği laiklik, kimsenin kimseye dinî inancını zorla kabul ettirmediği, vicdan ve kanaat hürriyetine saygı gösterilen, kimsenin inancından dolayı ödüllendirilmediği, ya da cezalandırılmadığı bir ilkedir. Laiklik bir fantazi değildir. Laiklik bir erdemdir ve Türk Milletinin çağdaş yaşamasının güvencesidir. Laiklik ilkesini hâlâ dinsizlik sayanlara rastlamak mümkündür. Eğer, bunlar aldatılmış kişiler değil ise, bilinmelidir ki, ellerinden alınmış çıkarları için böyle konuşmaktadırlar. Demokrasi ile yönetilen yegâne islam ülkesi Türkiye'nin olmasının gerçeği de, laiklik ilkesini benimsemiş olmasındandır. Müslüman ülkelerin çağdaşlaşmaları ve kalkınmaları, Türkiye Cumhuriyetini örnek almalarının tavsiye edilmesi ve bu arzuyu bizzat bu ülkelerin duymalarının nedenlerinin, laiklik ilkesinden kaynaklandığını hiçbir zaman unutmamalıyız. Devletin, iktidar ve muhalefet partilerinin ve tüm vatandaşların, laiklik ilkesi üzerinde millî birliğin sağlanmasının önemini ve zorunluluğunu bu vesileyle vurgulamak istiyorum.

Bu duygu ve düşüncelerle Ege Üniversitesinin yeni eğitim döneminin başarılı ve sağlıklı geçmesini diliyorum.

Hepinize teşekkür ederim.

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ'NİN KABUL VE İLAN EDİLİŞİNİN 42. YILDÖNÜMÜ DOLAYISIYLA YAYINLADIKLARI MESAJ

10 ARALIK 1990

Aziz Vatandaşlarım,

Bugün, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul ve ilan edilişinin 42 nci yıldönümünü yaşıyoruz. Tüm insanların temel hak ve özgürlüklerine saygı duyulması, insanlar arasında hiçbir ayırım yapılmadan, herkesin eşit şartlar altında özgürce yaşamasını öngören bu Beyannamenin kabul ve ilan ediliş günü, bütün ülkelerde “İnsan Hakları Günü” olarak kutlanmaktadır. Evrensel nitelikte değer ve anlam taşıyan bu mutlu gün, Türk Milletine ve tüm insanlığa kutlu olsun.

Sayın Vatandaşlarım,

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin Birleşmiş Milletler'-ce kabul edilişinden itibaren geçen 42 yıl içinde, özellikle son on yılda, insan hakları ve temel özgürlüklere saygı ilkesi büyük bir gelişme göstermiştir. Tüm ülkelerin anayasalarında yer almasının ötesinde, bugün artık insanlığın ortak bir evrensel değeri niteliğine bürünmüştür.

İnsan hakları ve temel özgürlüklere her insanın doğduğu anda sahip olacağı, bunlardan feragat edilemeyeceği gibi, bu hakların hukukun güvencesi altında olduğu, insan haklarını ve temel özgürlükleri tehlikelerden korumak ve bunları geliştirmek, devletlerin birinci ve en önemli görevleri olduğu bütün demokratik ülkelerce benimsenmiştir.

İnsan hakları ve temel özgürlükler konusunda bugüne kadar çok şeyler yaptık. Ancak bunların yeterli olduğunu söyleyemeyiz.

Yapmamız gereken en önemli hususun, hukukî çerçeve dışında, insanlarımızın bu konuda bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi olduğu görüşündeyim.

Değerli Vatandaşlarım,

Demokrasi, temsili ve çoğulcu karakteri ile, seçmene hesap verilmesini, kamu makamlarının hukuka riayet etmek mecburiyetini ve adaletin yansız bir şekilde dağıtılmasını zarurî kılar. Kimse hukukun üstünde olamaz. Demokrasinin temeli, insanın kişiliğine saygı ve hukukun üstünlüğüdür. Demokrasi, ifade özgürlüğünün, toplumdaki bütün kesimlere müsamaha gösterilmesinin ve her fert için fırsat eşitliğinin en iyi güvencesidir.

İnsan hakları ve temel özgürlüklerin, demokratik yönetim sistemi içinde en iyi şekilde sağlanacağını, korunacağını ve geliştirilebileceğini hiçbir zaman unutmamalıyız.

Anayasamızda, mevcut hak ve hürriyetlerin

— Temel hak ve hürriyetleri yok etmek,

— Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini sağlamak,

— Dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak, bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak,

Amacıyla kullanılamayacağına dair hükmüne hepimizin hassasiyetle sahip çıkmamız gerektiğine inanıyorum.

Bugün demokratik ülkelerin, birbirleriyle olan ilişkilerinin temelini, devletlerin demokratik değerlere, insan hakları ve temel özgürlüklere verdiği önem derecesi oluşturmaktadır.

Bu hususun son bir yıl içinde Doğu Avrupa ülkeleri ve Sovyetler Birliği'nde başlatılan demokratikleşme hareketi karşısında, bizim için daha da önem kazandığı bir gerçektir.

Dünyada güçlü ülkeler arasında barış ve güven rüzgârları eser-ken kendi coğrafi bölgemizde, demokratik değerlere, insan hakları ve temel özgürlüklere önem veren ülkelerin çok ilerisinde bulunma- mızın en büyük sebebinin, demokratik laik Cumhuriyet ilkelerine bağlı olmamızla ilişkili bulunduğunu bir kere daha özellikle vurgu- lamak istiyorum.

Batı ülkeleri ve çağdaş milletlerle bütünleşmemiz, demokratik değerlere, insan hakları ve temel özgürlüklere saygı ilkesi konusun- da Anayasamızdaki ve antlaşmalarla kabul ettiğimiz hükümleri tam uygulamak, geliştirmek kamu görevlilerine ve tüm vatandaşlarımıza önemini anlatmak, zihinlerimizdeki yerini çok daha güçlendir- mek, diğer bir ifadeyle bilinçlendirmek ve eğitmek mecburiyetinde olduğumuza inanıyorum.

Bu bakımdan, TBMM’de insan hakları ile ilgili gelişmeleri iz-lemek suretiyle, uygulamaların bunlara uyumunu sağlamak ve bu konuda yapılacak başvuruları incelemek üzere daimî bir “İnsan Hak- larını İnceleme Komisyonu”nun kurulmuş olmasını, sevindirici ve önemli bir adım olarak görüyorum.

Bu duygularla, tüm insanlık aleminin barış, huzur ve güven için- de yaşaması yönünde ortak dileklerin bütünleştiği “İnsan Hakları Günü”nü tekrar kutluyor, sevgi ve saygılar sunuyorum.

YENİ YIL DOLAYISIYLA YAYINLADIKLARI MESAJ

31 ARALIK 1990

Değerli Vatandaşlarım,

Yeni umutlar ve hedeflerle bir yıla daha başlarken, geride bıraktığımız 1990'da ülkemizde ve dünyada gelişen olayları sağduyunuzla bir kez daha değerlendirmenizi dilerim.

Körfez krizinin bölgede ve tüm dünyamızda barışı tehdit eder boyutlara ulaştığı şu günlerde, Türkiye barışın sürdürülmesinde yoğun çabalar sergilerken, barışı tehlikeye sokan ve uluslararası anlaşmalarla tanınmış bir hükümlanlık hakkını ihlal eden bir eyleme karşı seyirci kalınması elbette düşünülemez.

Ancak milletçe şunu bilmekteyiz ki, ülkemize yönelik bir saldırı olmadıkça Türk Milleti savaşmamalıdır. Bir savaşın meydana gelmesi yolunda arzu ve telkinlerde bulunmamalıdır. Çağlar boyunca savaştan kaçmamış bir milletin insancıl ve barışçı dış politikası çekingenlik olarak adlandırılmamalı ve Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesi temeline dayanan dış politikadan sapılmamalıdır.

Değerli Vatandaşlarım,

Geçen bir yıl içinde millet olarak demokrasiyi korumada gösterilen özen ve sabrı takdirle karşılıyorum. Unutmayalım ki, demokrasi, halkın parlamentoya güveninin var olduğu yerde vardır. Demokrasi, kamu hayatını ilgilendiren meselelere parlamentonun bir çözüm üreteceği inancı vatandaşa yer ettiği zaman vardır. Milletvekillerinin ve gerekse devleti oluşturan kurum ve makamların sorumluluğu, bu inanç ve güveni vatandaş vicdanında oluşturmaktır.

Demokrasi, iktidarca, yani devlet yönetimine hâkim güçlerce korunup, geliştirilecek bir sistemdir. Devlete hâkim olan veya hâkim olduğunu düşünen güçler, meseleleri yalnız kendilerinin çözebileceği fikrini vatandaşlara benimsetmeye çalışmamalıdır. Bu tür davranışların milletin demokrasiye olan inanç ve güvenini zedelediği tartışılmaz. Bunun geçmişte örneklerine rastlamak mümkündür. Bu nedenlerle, siyasî istikrarın teminatı olan demokrasimizin korunması ve geliştirilmesi için, ilgili tüm kişi ve kuruluşların üzerlerine düşen görevleri eksiksiz yerine getirmeleri gerektiği kanaatindeyim.

İleri demokratik devlet ve toplum düzenlerinde yerleşmiş olan, kendi kendini eleştirebilmek, karşıt görüşleri sabırla dinleyip tahammül edebilmek, hoşgörü, uzlaşma, diyalog gibi demokrasi kültürünü oluşturan geleneklerin ülkemizde de yerleştirilmesi, çoğulcu parlamenter demokrasimizin, sağlıklı gelişip istikrara kavuşması bakımından zorunludur.

Çünkü, bugün artık ülkeler arasındaki ilişkilerin temelini, demokratik değerlere, hukukun üstünlüğüne, insan hakları ve temel özgürlüklere olan ortak bağlılık teşkil etmektedir.

Hızla gelişen dünyamızda, demokratik toplumlarda iktisadî kalkınmanın devam ve geliştirilmesi, gelir dağılımının iyileştirilmesi, laik eğitim prensiplerinin tüm kurumlarımızda temel ilke olarak benimsenmesi, eğitim ve fırsat eşitliğinin yaratılması çevre bilincinde gösterilen çabalar, vazgeçilmez gereklerdir. Hükümetlerimize bu hedeflere ulaşmada önemli sorumluluklar düştüğü hepimizce bilinmektedir.

Sosyal ve ekonomik şartların iyileştirilmediği ortamlarda demokrasinin varlığı ve gelişmesi düşünülemez. Çalışma şartlarının iyileştirilmediği ortamlarda insan hakları savunulamaz. İş barışının kurulmadığı bir ortamda siyasî istikrar oluşturulamaz. Bütün

bunları sağlamak hükümetlerin bir görevidir. Bu görevin yeni yılda özveriyle yerine getirileceğine inanıyorum.

Değerli Vatandaşlarım,

Çeşitli kereler sizlere üzerinde hassasiyetle durarak vurguladığım gibi, kimse hukukun üstünde değildir. Vatandaş hukukunun, insan hakları ve özgürlüklerinin korunabilmesi için demokrasiye ve Cumhuriyeti oluşturan ilkelere sahip çıkmalıyız.

Laiklik, hiç kimseye bir inancın zorla kabul ettirilemeyeceği, kimsenin inancından ötürü ödüllendirilmeyeceği veya cezalandırılmayacağı bir anlayıştır. Laiklik dinsizlik değildir. Laiklik Türk Milleti'nin çağdaş yaşamasının güvencesidir. Demokrasi ile yönetilen yegane islam ülkesi, Türkiye'nin olmasının nedeni, laiklik ilkesini benimsemiş bulunmasından ileri geldiğini hiçbir zaman hafızalarımızdan silmemeliyiz. Atatürk'ün bize emanet ettiği laiklik anlayışının zedelenmesine asla müsaade etmemeliyiz.

Anayasamıza göre egemenliğin kullanımında pay sahibi kılınmış olan yasama, yürütme ve yargı organları görev ve yetkilerine, hassasiyetle ve kıskançlıkla sahip çıkmalıdır. Bu yetkileri birbirine veya Anayasada yer alan müesseselere devretmeleri veya kullandırmaları hatadır. Bu gibi yanlış ve demokrasinin işleyişini engelleyecek tavır ve davranışlara, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin her ne pahasına olursa olsun karşı çıkması şarttır. Bu konuyu sizlerin dikkatine sunmanın tarihî bir görevim olduğu inancındayım.

Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik, laik anlayış ve Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda, sapmadan yönetilmesi gereği açıktır. Sorunlarımızı Cumhuriyet düşüncesini oluşturan temel felsefeyi değiştirmeye zorlayarak değil, o felsefeye sahip çıkacak düzeyde siyasî bilinç kazanarak çözebiliriz. Gelecekte kavuşmamız gereken özlemimiz işte bu olmalıdır.

Bu anlayış ve düşüncelerle hepinizin, yurtdışındaki vatandaşlarımın ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki soydaşlarımızın yeni yılını içtenlikle kutluyor, esenlik ve barış dolu bir yaşamı gönülden diliyorum.

TBMM BASIMEVİ
1991 - ANKARA

